

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2010-3-31 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 10-52/995-359
Karar Tarihi : 5.8.2010

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

10

Başkan : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI
Üyeler : Doç. Dr. Mustafa ATEŞ, Mehmet Akif ERSİN, İsmail Hakkı KARAKELLE, Doç. Dr. Cevdet İlhan GÜNAY, Murat ÇETİNKAYA, Reşit GÜRPINAR

B. RAPORTÖRLER: Zeynep MADAN, Hüseyin COŞGUN

C. ŞİKAYET EDEN

20

: Yılmaz AYDOĞAN
Danabak@ttmail.com

D. HAKKINDA ÖNARAŞTIRMA YAPILANLAR:

Kültüroğlu Süt Mamulleri Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti
Merkez Mahallesi No:842 Düziçi/Osmaniye

Okçular Süt Mamulleri San.ve Tic. Ltd. Şti
Organize Sanayi Bölgesi Toprakkale/Osmaniye

30

Öztadım Süt ve Süt Ürünleri San ve Tic. Ltd. Şti.
Ceyhan Yolu Büyük Toptancılar Sitesi 25. Blok No:8
Yüreğir/Adana

Güney Süt San. ve Gıda Mad. Tic. A.Ş.
Yunus Emre Mah. Nato Yolu Bulvarı. No:58 Tarsus/Mersin

Güneydoğu Süt ve Gıda San. Tic. Ltd. Şti
Kadirli Yolu 3. Km. Kozan/Adana

40

Vitamin Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti.
Kadirli Organize Sanayi Bölgesi 4. Cad. No:2 Kadirli/Osmaniye

Kelebek Süt ve Gıda San. Tic. Ltd. Şti.
Mahmutlu Mah. Kelebekler Sempti. No:6 Kozan/Adana

E. DOSYA KONUSU: Adana'da ve çevresindeki illerde süt toplayan teşebbüslerin anlaşarak çığ süt alım fiyatını belirledikleri iddiası.

50

F. İDDİALARIN ÖZETİ:Yapılan başvuruda özetle; Adana çevresinde süt toplayan bazı işletmelerin aralarında yaptıkları toplantıda çiğ süt alım fiyatını düşürme ve toplantıya katılmayan firmalara ticari baskı uygulama kararı aldıkları iddia edilerek gereğinin yapılması talep edilmiştir.

G. DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 8.2.2010 tarih, 1074 sayı ile giren başvuru üzerine hazırlanan 22.3.2010 tarih, 2010-3-31/11-10-PE sayılı İlk İnceleme Raporu, Rekabet Kurulu'nun 31.3.2010 tarih ve 10-27/398-M sayılı toplantısında görüşülmüş ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun çerçevesinde soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının belirlenmesi amacıyla, Kanun'un 40/1. maddesi uyarınca önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir. İlgili karar uyarınca yapılan inceleme sonucunda düzenlenen 23.7.2010 tarih ve 2010-3-31/ÖA-10-364.ZM sayılı Önaraştırma Raporu 27.7.2010 tarih ve REK.0.07.00.00-110/318 sayılı Başkanlık önergesi ile 10-52 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

H. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: İlgili Raporda; Adana çevresinde süt toplayan bazı işletmelerin aralarında yaptıkları toplantıda çiğ süt alım fiyatını düşürme, toplantıya katılmayan firmalara ticari baskı uygulama kararı aldıkları iddiasına ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına yer olmadığı, şikâyetin reddinin gerektiği sonuç ve kanaatine ulaşıldığı ifade edilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. Taraflar

I.1.1. Güney Süt San. ve Gıda Mad. Tic. A.Ş. (Güney Süt)

Güney Süt, 1984 yılında Mersin'de kurulmuştur. Türkiye'nin süt sektöründeki önemli firmalarından biri olan Güney Süt'ün UHT süt (uzun ömürlü süt), beyaz peynir, kaşar peyniri, yoğurt, ayran, tereyağı, meyve suyu gibi ana üretim faaliyetleriyle 60'a yakın ürün çeşidi bulunmaktadır. Teşebbüs tarafından sağlanan bilgilere göre; Güney Süt bugün 26 kooperatiften, aylık ortalama ton süt almaktadır. Yoğun olarak süt alım yaptığı bölgeler Adana, Mersin, Osmaniye ve Kahramanmaraş illerinden oluşmaktadır. Bunun yanı sıra Konya, Niğde ve Burdur gibi illerden de süt alımı gerçekleştirmektedir. Yönetim kurulu üyeleri; Selahattin Öder, Şahin Öder ve Atilla Öder'den oluşmaktadır. Teşebbüs Ambalajlı Süt ve Süt Ürünleri Sanayicileri Derneği üyesidir.

I.1.2. Güneydoğu Süt ve Gıda San. Tic. Ltd. Şti. (Güneydoğu Süt)

Adana merkezli Güneydoğu Süt, 1983 yılında kurulmuştur. Güneydoğu Süt 100 ton/gün süt işleme kapasitesine sahiptir. "Güneydoğu" markası ile pazara peynir, ayran, yoğurt, tereyağ ve dondurma sunmaktadır. Satın almış olduğu sütlerin %85-90'ını kendi araç ve personeli ile doğrudan müstahsilden (üreticiden) toplama usulü ile temin etmektedir. Geri kalan kısmını ise kooperatif ve çiftliklerden satın almaktadır. Yoğun olarak süt alım yaptığı bölgeler Adana'nın Kozan ve İmamoğlu ilçelerinden, Osmaniye'nin Kadirli ilçelerinden oluşmaktadır. Yönetim kurulu üyeleri; Veli Gelebek, Ramazan Gelebek, Sülayman Gelebek, Mehmet Gelebek ve Osman Gelebek'ten oluşmaktadır. Şirket herhangi bir derneğe, birliğe ya da platforma üye değildir.

I.1.3. Kelebek Süt ve Gıda San. Tic. Ltd. Şti. (Kelebek Süt)

Adana ilinin Kozan ilçesinde kurulan Kelebek Süt, Kozan ve İmamoğlu ilçelerinden çiğ süt alımı yapmaktadır. Çiğ sütü doğrudan üreticiden aldığı gibi müstahsil ya da kooperatifler aracılığıyla da temin edebilmektedir. Yönetim kurulu üyeleri; Mustafa Gelebek, Hasan Gelebek, Mehmet Gelebek ve A. Kadir Gelebek'ten oluşmaktadır. Şirket herhangi bir derneğe, birliğe ya da platforma üye değildir.

I.1.4. Kültüroğlu Süt Mamulleri Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti (Kültüroğlu Süt)

110

Kültüroğlu Süt 1979 yılında kurulmuş Adana merkezli bir şirkettir. Kültüroğlu Süt, sektördeki faaliyetlerine süt hayvancılığı yetiştiriciliğiyle başlamıştır. 1984 yılında bölgenin ilk yoğurt-peynir işletmesini açmıştır. "Kültüroğlu" markası ile üretimine başlayan firma, pazara peynir, ayran ve yoğurt sunmaktadır. Osmaniye'nin Düziçi ilçesi ve çevre köylerden çiğ süt alımı yapan Kültüroğlu Süt, alımlarının hepsini doğrudan müstahsillerden yapmaktadır. Yönetim kurulu üyeleri; Yusuf Kültüroğlu ve Hatice Kültüroğlu'ndan oluşmaktadır. Şirket herhangi bir derneğe, birliğe ya da platforma üye değildir.

I.1.5. Okçular Süt Mamulleri San. ve Tic. Ltd. Şti (Okçular Süt)

120

Osmaniye merkezli Okçular Süt, 1970 yılında "Hacı Kaso" markası ile yoğurt üretimine başlamıştır. 1995 yılında da beyaz peynir ve kaşar peynir üretimine girmiştir. Ürün yelpazesini genişleterek markasını "Okçular" adı altında değiştirerek üretimine devam etmiştir. Günlük ton/süt kaşar peyniri üretimi, ton/süt beyaz peynir süt işleme kapasitesine sahiptir. Üretiminde kullandığı çiğ sütün %'40'ını süt birliklerinden, %30'unu süt toplayıcılarından ve %20'sini doğrudan müstahsilden ve %10'unu kooperatiflerden temin etmektedir. Niğde, Sivas, Mersin, Kahramanmaraş ve Osmaniye gibi çok çeşitli illerden süt alımı yapmaktadır. Yönetim kurulu üyeleri; Hacı Okçu, Mehmet Okçu, Murat Okçu ve Hasan Okçu'dan oluşmaktadır. Şirket herhangi bir derneğe, birliğe ya da platforma üye değildir.

130

I.1.6. Öztadım Süt ve Süt Ürünleri San ve Tic. Ltd. Şti. (Öztadım Süt)

Öztadım Süt, 2005 yılında kurulmuş Adana merkezli bir şirkettir. "Öztadım" markası ile üretimine başlayan firma, pazara peynir, ayran, yoğurt, kaymak ve tereyağı sunmaktadır. Öztadım Süt'ün, günlük tonluk üretim kapasitesi bulunmaktadır. Adana ilinin Karaisalı, Sarıçam, Yüreğir, Yumurtalık ve Ceyhan ilçelerinden müstahsiller aracılığıyla çiğ süt alımı gerçekleştirmektedir. Aldığı sütün %33'lük kısmını peynir ve yoğurt imalatında kullanmakta, geri kalanını Okçular'a satmaktadır. Şirket herhangi bir derneğe, birliğe ya da platforma üye değildir.

140

I.1.7. Vitamin Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti. (Vitamin Süt)

Osmaniye merkezli Vitamin Süt, 2006 yılında kurulmuştur. Vitamin Süt, çiğ sütü doğrudan müstahsilden aldığı gibi kooperatiflerden de temin edebilmektedir. Vitamin Süt'ün yoğun olarak süt alımı yaptığı bölgeler Adana'nın Kozan, İmamoğlu ve Ceyhan ilçeleri ile Osmaniye'nin Kadirli ve Sunbas ilçeleri ve Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesinden oluşmaktadır. Teşebbüsçe alınan sütün %10'u yoğurt ve ayran üretiminde kullanılırken geri kalan süt başka işletmelere satılmaktadır. Yönetim

150

kurulu üyeleri; Hacı Şahin, Hasan Şahin ve M. Emin Şahin'den oluşmaktadır. Şirket herhangi bir derneğe, birliğe ya da platforma üye değildir.

I.2. İlgili Pazar

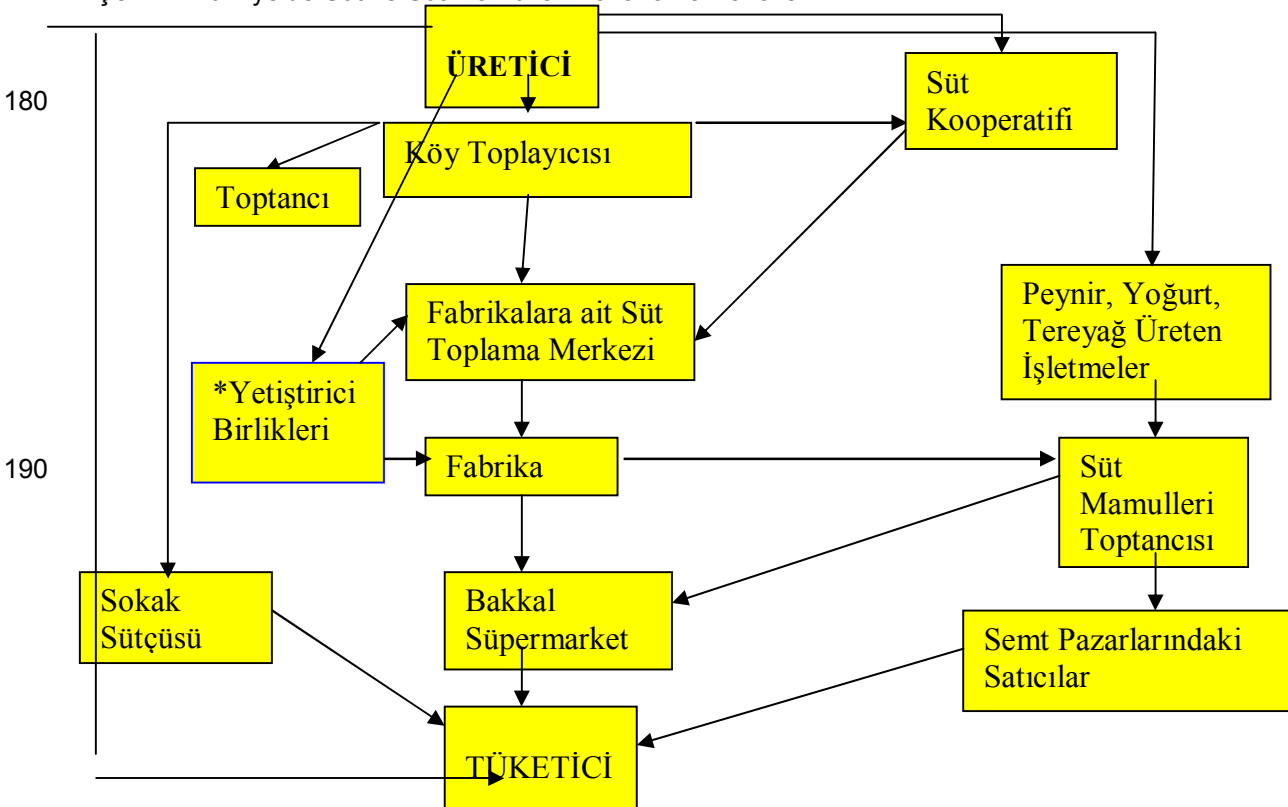
I.2.1. Sektöre İlişkin Genel Bilgiler

160 Günlük olarak ihtiyaç duyulan ve en önemli besin maddelerinden biri olan süt ve süt ürünleri, sektör olarak coğrafi konumumuz ve içinde bulunduğumuz iklim kuşağı nedeniyle, ekonomimizin önemli üretim dallarından birisidir. Süt piyasası, sanayi hammaddesi olarak kullanılan çiğ süt ve nihai tüketiciye sunulan pastörize ve UHT işlenmiş süt şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Bu nedenle süt piyasası işlenmiş süt piyasası ve çiğ süt piyasası şeklinde iki ayrı pazar olarak ele alınmalıdır.

170 Tarım ve Köyişleri Bakanlığı verilerine göre süt ve süt ürünleri üreten işyeri sayısı 2.153 adettir. Süt işleme tesislerinin kurumsal yapılarına bakıldığında ise; 2153 işletmenin % 95,44'ünün özel sektöre, % 4,14'ünün kooperatiflere, % 0,42'sinin ise kamuya ait (üniversite, belediye, cezaevi, AOÇ ve TİGEM) olduğu görülmektedir.

Yurt içinde üretilen çiğ sütün yaklaşık %50'si sanayiye aktarılmakta, bunun da büyük bir kısmı ilkel şartlarda üretim yapan işletmelerde işlenmektedir. Üretilen çiğ sütün %35'i pazara hiç sunulmadan kaynağında tüketilmekte, %11'lik kısmı sokak sütü şeklinde satılmakta, %35'i mandıralarda ve ancak %19'u modern tesislerde işlenmekte, pastörize veya UHT süt haline getirilmektedir.

Şekil 1- Türkiye'de Süt ve Süt Mamulleri Pazarlama Kanalları

200 Kaynak: TZOB, Ülkemiz Süt Hayvancılığında Mevcut Durum, Sorunlar, 2007, s. 8

Çiğ süt üreten ve müstahsil olarak adlandırılan işletmelerin büyük bir bölümü bu faaliyetini, küçük ölçekli aile işletmeleri olup sığırcılık, sebze, meyve ve tahıl yetiştiriciliği gibi tarımsal faaliyetlerin yanında yapmaktadır. Ülkemizde süt pazarlama ağı oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir. Üreticiler bu karmaşık yapı içerisinde ürünlerini eder fiyata satamadıkları gibi tüketici de pahalıya tüketmek zorunda kalmaktadır. Türkiye'deki süt ve süt mamulleri pazarlama kanallarına yukarıdaki şekilde yer verilmiştir.

- 210 Türkiye hayvansal ürün piyasaları genel olarak aracılardan hakimiyetindedir. Türkiye'de hayvansal ürünlerde üreticiden nihai tüketiciye kadar 6-7 civarında olan ürünün el değiştirme sayısı, gelişmiş ülkelerde 2-3'ü geçmemekte olup aracı olanlar genel itibarıyla üretici örgütleridir. Birlik veya kooperatif şeklindeki üretici örgütleri ürünü üreticiden almakta, varsa kendi tesislerinde işlemekte, yoksa ürün sanayiciye satılmakta ve pazara arz edilmektedir. Türkiye'de ise, ürünler simsar veya tüccar tabir edilen küçük veya orta ölçekte sermaye sahibi yöresel aracılardan nakit sıkıntısında olan üreticilerden olabildiğince düşük fiyatlarla satın alınmakta, bunlar daha büyük tüccarlara veya depo sahiplerine satılmaktadır. Bu aşamalardan sonra sanayiye sevk edilirken, sanayi tarafından işlenen ürünlerin tüketiciye ulaştırılması aşamasında da aynı şekilde bir süreç izlenmektedir. Yani ürün sanayiden büyük toptancılara veya dağıtım şirketlerine sevk edilmekte, bunlar daha küçük toptancılara dağıtımını sağlamakta, en son aşamada nihai satış noktalarına ulaşmaktadır.

Tablo 1- 2000-2008 Yılları Arasında Çiğ Süte İlişkin Ortalama Toptan Fiyatlar (TL/Kg) ve Değişim Oranları

Yıllar	Çiğ Süt	Yıllık Değişim (%)
2000	0,15117	44,0
2001	0,18448	22,0
2002	0,31254	69,4
2003	0,40548	29,7
2004	0,46233	14,0
2005	0,55000	18,96
2006	0,58000	5,45
2007	0,60000	3,44
2008	0,65000	8,33

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılmıştır.

Tablo 1'deki verilere göre çiğ sütte en fazla artış %69,4 ile 2002 yılında, en az artış ise %3,44 ile 2007 yılında gerçekleşmiştir.

- 230 Süt, Et, Gıda Sanayicileri ve Üreticileri Birliği (SETBİR)'nin verilerine göre, 2008'de 0,65 TL olan çiğ süt fiyatı 2009'un ilk altı ayı boyunca 0,51 TL civarında seyretmiştir. 2009 yılının Temmuz'unda 0,59 TL'ye, Aralık'ta ise 0,73 TL'ye yükselmiştir. 2010 yılının Ocak ayında ise çiğ süt alım fiyatı 0,85 TL'ye çıkmıştır. Bu veriler, bir yılda çiğ süt alım fiyatlarının % 68 arttığına işaret etmektedir. Bu aşırı fiyat artışının arkasında hükümet tarafından süt tozu üretiminin desteklenmesi sonucunda artan iç ve dış talep ve aynı dönemde yükselen et fiyatları ile birlikte üreticinin hayvanını kesime yollaması ile azalan süt arzı yatmaktadır.

I.2.2. İlgili Ürün Pazarı

- 240 "İlgili Pazarın Tanımlanmasına İlişkin Kılavuz"da atıf yapılan 1997/1 sayılı Tebliğ'in 4. maddesine göre, devralma işlemlerinde devre konu mal veya hizmetlerle tüketicinin gözünde fiyatı, kullanım amaçları ve nitelikleri bakımından aynı sayılan mal veya

hizmetlerden oluşan pazar, ilgili ürün pazarını oluşturmaktadır. Dolayısıyla belirli bir ürün ve onunla yüksek ikame edilebilirliği olan diğer ürünlerden oluşan pazar, ilgili ürün pazarının tanımında esas alınmaktadır.

Şikâyet konusunun çiğ süt alım pazarında faaliyet gösteren teşebbüsler oldukları dikkate alındığında ilgili ürün pazarı, “çiğ süt pazarı” olarak belirlenmiştir.

250

I.2.3. İlgili Coğrafi Pazar

Teşebbüslerin faaliyet gösterdikleri alanın rekabet koşullarının yeterli derecede homojen ve özellikle komşu bölgelerden hissedilir derecede farklı olması, ilgili coğrafi pazarın tespitinde büyük bir önem taşımakta ve belirleyici olmaktadır.

İlgili ürün olan çiğ süt soğutulmadığı takdirde kısa bir süre içerisinde bozulmaktadır. Bu nedenle, çiğ süt özellikle yaz aylarında müstahsillerden sabah ve akşam olmak üzere iki kez toplanmaktadır. Çiğ sütün, soğutulsa dahi, uzak mesafelerdeki işletmelere taşınması çoğu zaman ekonomik olmamaktadır. Bu nedenle, bölgesel bir coğrafi pazar tanımının yapılması yerinde olacaktır.

260

Şikâyet konusu teşebbüslerin esas olarak Adana ve çevresi illerden (Osmaniye, Mersin) çiğ süt aldıkları dikkate alındığında “Adana, Osmaniye ve Mersin” illeri ilgili coğrafi pazar olarak belirlenmiştir.

I.3. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

I.3.1. Başvuruya Konu Eylem

270

Başvuruda özetle;

- Adana çevresinde süt toplayan bazı işletmelerin aralarında yapmış oldukları toplantıda çiğ sütün fiyatını 0,7 TL/litre’den 0,6 TL/litre’ye düşürme kararı aldıkları,
- Toplantıya katılmayan firmalara da ticari baskı uygulamayı planladıkları iddia edilmiş, söz konusu durumun 4054 sayılı Kanun’u ihlal ettiği belirtilerek gereğinin yapılması talep edilmiştir.

Başvuruya konu olan Şubat döneminde Türkiye genelinde yaşanan gelişmelere bakıldığı zaman, çiğ süt fiyatlarının 2010 Ocak ayında % 68 oranında artışı süt ve süt ürünlerinin fiyatlarında artışa gidemeyen süt sanayicisinin tepkisine yol açmıştır. O dönemde basın organlarında da yer aldığı üzere, çiğ süt üreticileri de çiğ süt fiyatlarının çiğ süt toplayıcısı işletmelerin baskısıyla ederini bulamadığı gerekçesiyle genel bir greve gitmiştir. Bunun yanı sıra henüz 6 aylık bir geçmişe sahip, tüzel bir kişiliği bulunmayan Bağımsız Süt Platformu’nun yönlendirmesi sonucunda süt firmalarının aralarında anlaşarak çiğ süt fiyatlarını tespit ettikleri yönünde çok sayıda başvuru farklı tarihlerde Rekabet Kurumuna intikal etmiştir. Tüm bu başvurulara ve şikâyetlere bakıldığı zaman sektörde yaşanan tartışmaların Süt Endüstri Kurumu (SEK) özelleştirmesinden bu yana (1995) uygulanageldiği bilinen ve çiğ süt fiyatının tespiti için yapılan ihale sistemine ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Bunun üzerine Kurul 27.5.2010 tarihli ve 10-38/661-M sayılı kararı ile bu kapsamdaki başvuruların sektör incelemesi kapsamında değerlendirilmesine karar vermiştir.

280

290

Adana bölgesinde çiğ süt toplayan teşebbüslerin 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettikleri iddiasını içeren mevcut başvuru ise söz konusu başvurulardan ayrı tutularak önaraştırma açılmıştır. Ancak, gerek yerinde incelemelerde bulunan belgelerden gerekse şirket yetkilileri ile yapılan görüşmelerden mevcut başvurunun da Türkiye genelinde o dönemde yaşanan gelişmelerin bir uzantısı olduğunu kanaati oluşmuştur. Çiğ süt fiyatlarında başvurunun söz konusu olduğu dönemde yaşanan gelişmeler sektör incelemesi kapsamında ayrıntısıyla incelenmesi planlanmakla birlikte bu gelişmeler aşağıda kısaca özetlenmektedir.

I.3.2. Çiğ Süt Piyasasında Son Dönemde Yaşanan Gelişmeler ve İhale Sistemi

Ülkemizde endüstriyel girdi olarak kullanılan çiğ sütün tamamına yakınının Marmara ve Ege bölgeleri ile küçük bir bölümünün de Akdeniz Bölgesi'nden sağlandığı bilinmektedir. Marmara Bölgesi'nin Trakya bölümü dışında neredeyse tamamında çiğ süt ihale usulü ile satılırken, Trakya'da ortalama fiyat usulü, Ege Bölgesi'nde ise, pazarlık usulü yaygın olarak kullanılmaktadır. Görüldüğü üzere, çiğ süt piyasası her bir coğrafi bölgede farklı işlediği gibi; bu bölgelerin farklı bölümlerinde de farklı usullerle işlemektedir. Bununla birlikte fiyatın tespit edilmesinde esas olarak ihaleler belirleyici olmakta, gerek pazarlık usulü satışta, gerek ortalama fiyat belirlenmesi usulünde ihale fiyatları baz alınmaktadır. Yapılan ihalelerde satılan çiğ süt miktarı açısından Mustafakemalpaşa, Balıkesir Merkez ve Biga bölgeleri öncelikli yörelerdendir. Bu sebeple, diğer süt ihalelerindeki fiyatlar da bu bölgelerde oluşan fiyatlar baz alınarak ortaya çıkmaktadır.

Söz konusu ihaleler üçer aylık dönemler için çiğ süt üreticilerini temsilen Köy-Koop ile süt sanayicileri arasında açık artırma usulü ile gerçekleştirilmektedir. İhale sonucunda en yüksek birim fiyatı veren firma ihaleyi almaktadır. İhale sonunda ihaleyi kazanan firma ile Köy-Koop arasında bir sözleşme imzalanmaktadır.

Basında yer alan gelişmelerden, son dönemde yapılan ihalelerde oluşan fiyatlara süt sanayicisinin tek taraflı olarak uymadığı anlaşılmaktadır. Ekim-Kasım-Aralık 2009 dönemini kapsayan ihale fiyatının sanayici tarafından yükseltilecek ihaleye uyulmadığı, Ocak-Şubat- Mart 2010 dönemini kapsayan ihaledeki çiğ süt fiyatının ise düşürülerek ihalenin bozulduğu bilgisine ulaşılmıştır. Sanayicilerin Mart ayında çiğ sütün litre fiyatını ihalede belirlenen 0,85 TL'den, 0,72 TL'ye düşürme çabası, yurt genelinde çiğ süt üreticisinin genel direnişi ile karşılaşmıştır.

Tüm bu gelişmeler üzerine Bağımsız Süt Platformu başta olmak üzere çeşitli birliklerin girişimleriyle çiğ süt üreticileri ilk kez "süt grevi" yaparak süt satmama eylemine girmiştir.

İhale yapılmayan bölgelerde üretilen sütün önemli bir kısmının ihalelerde oluşan fiyat baz alınmak suretiyle alımının yapıldığı dikkate alındığında, ihalelerde oluşan fiyatların önemi ortaya çıkmaktadır. İhalelerde oluşan fiyatların alıcılarca sık sık tek taraflı bozulması, bu sistemin sürdürülebilirliğinin olmadığını açıkça ortaya koymaktadır. 2010 Nisan- Mayıs- Haziran ihale sonuçlarına bakıldığı zaman da süt sanayicisinin çiğ süt alım fiyatlarını 0,725 TL'ye düşürme çabasının başarılı olduğu görülmektedir. Alternatif bir çözüm için de henüz somut bir adım kaydedilmemiştir. Bununla birlikte Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nca hazırlanan süt piyasasının düzenlenmesine yönelik "Çiğ Sütün Değerlendirilmesine Yönelik Destekleme

Uygulama Esasları Tebliği" 6 Nisan 2010 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu tebliğle süt tozu üretimi desteklenerek; belirli dönemlerde çiğ sütün değerlendirilmesi, süt üretiminin geliştirilmesi, kayıt altına alınması ve çiğ süt fiyatlarında istikrarın oluşturulması, ihracat yapan imalatçı, imalatçı-ihracatçı firmaların ihtiyaç duydukları süt tozunun yurt içinde üretilmesi ve temin edilmesi amaçlanmaktadır.

350 Yurt dışındaki uygulamalara bakıldığında, hem ABD hem AB'de ürünün ve sektörün yapısal durumundan dolayı yaşanan olumsuzluklardan üreticiyi korumak amacıyla çeşitli uygulamaların (hedef fiyat, eşik fiyatı, müdahale fiyatları, ihracatı teşvik, ithalatı kısıtlama) geliştirildiği görülmektedir. Ülkemizde de benzer bir uygulamaya Ulusal Süt Konseyi ile geçilmesi beklenmekteydi. Ancak Ulusal Süt Konseyi'nin henüz fiyata müdahale yetkisi bulunmadığı için, SEK'in özelleştirilmesinden sonra sektörde duyulan düzenleme ihtiyacı giderilememiştir.

360 Öneraştırmaya taraf teşebbüslerin de çiğ süt alım fiyatını belirlerken yukarıda bahsi geçen ihaleler sonucu yayımlanan süt taban fiyatlarını esas aldıkları bilgisine ulaşılmıştır. Yayımlanan süt taban fiyatlarından bazı kriterler esas alınarak çiğ süt fiyatları üzerinden ayarlamalar yapılmaktadır. Bu kriterler arasında sütün kalitesi, çiğ süt kodeksine uygunluğu, sütün sabah akşam olmak üzere iki kez toplanması, sütün soğutulmuş veya soğutulmamış olması, sütün çiftlik sütü olması gibi hususlar sayılabilir. Bununla birlikte Çukurova bölgesinin çiğ süt üretim ve tüketim şartları diğer bölgelere göre iklimsel farklılık (yaz mevsiminin kendisini erken hissettirmesi vs) göstermesi nedeniyle Şubat-Mart-Nisan-Mayıs aylarında süt fiyatları genel olarak düşük seyretmekte Haziran-Temmuz-Ağustos-Eylül aylarında da süt üretiminde azalma olması fiyatları tetiklemektedir.

370 I.3.3. Teşebbüslerle Yapılan İnceleme ve Görüşmeler

Öneraştırma kapsamında taraf teşebbüslerde raportörlerce yapılan yerinde inceleme ve görüşmeler sırasında çiğ süt alım fiyatlarında dönemsel olarak meydana gelen değişiklikler hakkında bilgi talep edilmiştir. Sağlanan verilere aşağıdaki tablolarda yer verilmiştir:

Tablo 2- Eylül 2009- Mayıs 2010 Arasındaki Çiğ Süt Alım Fiyatları¹

TEŞEBBÜSLER	2009		2010						
	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs
Güney Süt									
Güneydoğu Süt									
Kelebek Süt									
Kültüroğlu Süt									
Okçular Süt									
Vitamin Süt									

Kaynak: Teşebbüslerden edinilen bilgiler

380 Yukarıda da belirtildiği üzere örgütlenmenin az olduğu ve bu nedenle de ihale sisteminin yaygın olmadığı Çukurova bölgesi gibi bölgelerde, üretilen sütün önemli bir

¹ Bu fiyat listesi, teşebbüsler tarafından Kurumumuza gönderilen ve "ortalama" olduğu anlaşılan fiyatları işaret etmektedir. Bunun yanı sıra Güney Süt'ün aynı tarihlerde farklı toplayıcılara farklı bedeller ödediği de gönderdiği belgelerde görülmektedir. Güneydoğu Süt'ün ise müstahsilin evinden alınan süt ve fabrikaya teslim edilen süt için farklı fiyatlar ödediği de gönderdiği belgelerden anlaşılmaktadır. Öztadım Süt'ün verileri tabloda gösterilen ayrıntıda sağlanamamıştır.

kısımının Mustafakemalpaşa, Balıkesir Merkez ve Biga gibi bölgelerdeki ihale fiyatlarının baz alındığı ve bu ihalelerin üçer aylık yapıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu nedenle Tablo 2’de yer verilen zaman aralığı, fiyat değişimlerini yansıtması amacıyla ihlalin konu olduğu dönem dâhil olmak üzere ihale dönemlerini kapsayacak şekilde seçilmiştir. Tablo 2’deki teşebbüslerin fiyat verilerine aylık bazda bakıldığı zaman çiğ süt fiyatlarının birbirinden farklılaştığı ve iddianın aksine 0,60 TL’de sabitlenmediği görülmektedir.

390 Tablo 3- Aylık Bazda Çiğ Süt Alım Fiyatlarındaki Değişim Oranı (%)

TEŞEBBÜSLER	Aralık-Ocak	Ocak-Şubat	Şubat-Mart	Mart-Nisan	Nisan-Mayıs
Güney Süt	11,10	-13,00	-4,29	0	1,49
Güneydoğu Süt	0	-7,80	-7,23	-2,60	-6,67
Kelebek Süt	1,64	0	0	0	0
Kültüroğlu Süt	0	9,09	0	0	0
Okçular Süt	-1,72	1,75	-1,72	3,50	0
Vitamin Süt	2,67	-9,10	-8,57	-3,13	0
Öztadım Süt	-	-	-	-	-

Kaynak: Teşebbüslerden edinilen bilgiler

Aylık fiyat verilerinin yanı sıra Tablo 3’de de yer verildiği üzere çiğ süt fiyatlarının aylık değişim oranlarına bakılmıştır. Bu oranlara göre her bir teşebbüsün her bir dönemde farklı fiyat artışlarına gittiği görülmüştür.

Grafik 1- ticari sır

400

Kaynak: Teşebbüslerden edinilen bilgiler

410

Grafik 1’de de yer verildiği üzere, önaraştırmanın tarafı olan teşebbüslerin 2009 Eylül-2010 Mayıs tarihleri arasındaki çiğ süt fiyatlarının seyri incelendiğinde, Güneydoğu Süt, Vitamin Süt ve Güney Süt’ün çiğ süt fiyatlarının Aralık-Ocak aylarında Türkiye genelinde de olduğu üzere arttığını ve takip eden aylarda işlenmiş süt ve süt ürünlerine talebinin de aynı oranda artmaması nedeniyle çiğ süt fiyatlarını düşürmek zorunda kaldığı gözlenmiştir. Kültüroğlu Süt, Okçular Süt ve Kelebek Süt’ün fiyat verilerinden, bu dönemdeki fiyat dalgalanmalarından etkilenmedikleri görülmüştür.

I.3.4. Hukuki Değerlendirme

420

4054 sayılı Kanun’un 4. maddesinde “Belirli bir mal ve hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır” ifadesine yer verilmiştir.

Aynı piyasada faaliyet gösteren teşebbüsler arasında akdedilen, satın alınacak ürünün fiyatını (maliyeti) belirlemek üzere yapılan anlaşmaların rekabeti kısıtlayacağı ve bu nedenle yukarıda yer verilen madde kapsamına gireceği açıktır.

430 Önaraştırma döneminde yapılan incelemelere ilişkin yukarıda yer verilen açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, dosya kapsamında yapılan incelemelerde Adana ve çevresindeki illerdeki çiğ süt toplayan teşebbüslerin aralarında anlaşmak suretiyle çiğ süt fiyatını tespit ettikleri iddiasını destekler nitelikte somut herhangi bir bilgi veya belgeye rastlanılmamıştır. Başvuru sahibi tarafından da iddialarını ispat edecek başkaca somut belge veya bilgi ortaya konmamıştır.

J. SONUÇ

Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre;

440 Dosya konusu iddialara yönelik olarak 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına gerek olmadığına, şikayetin reddine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.